

Bibliotek i Vejen

Tekst fra Vejen Sogn i Malt Herred – et Stykke Kulturhistorie

ved Søren Alkærsig **1940**

Fra **1880** og følgende Aar grundlagde *Brugsforeningen* en ret stor Bogsamling, idet de 2 % af Overskudet, som fremdeles bruges til mere ideelle Formaal, dengang udelukkende blev anvendt til "Anskaffelse af nyttig Læsning". Det var *Svejstrup*, som var den drivende Kraft i dette Arbejde som i saa meget andet. Han lagde stor Vægt paa denne Side af Brugsforeningens Virksomhed (ligesom ogsaa *Sonne* gjorde det). Han har sikkert tænkt sig, at man ad den Vej kunde skaffe Sognet en god Bogsamling, og naar "Oplysningsfonden" ikke vil strække til, ansøger han flere Gange "Udvalget for Folkeoplysningens Fremme" om Boggaver. En Gang lægger han selv 34 Kr. til for at faa den Sum betalt, som de indkøbte Bøger koster, og en anden Gang sender han en Ansøgning til den Raben-Lewetzauske Fond om Pengehjælp til Bøger, men det ses ikke, hvad Resultatet blev. Det var heller ikke nogen ubetydelig Bogsamling, som Foreningen efterhaanden blev Ejer af, og den blev en lang Tid ret vel benyttet og nogenlunde holdt i Orden. Da det politiske hen i 80'erne begyndte stærkt at optage Tankerne blev Benyttelsen imidlertid mindre, og i 1898 blev det saa besluttet at overlade Samlingen til "Vejen Læseforening".

Denne Forening blev stiftet **1894** med det Formaal "ved frivillige og Medlemsbidrag at skaffe et Grundfond for hvilket Bøger og Blade anskaffes og eventuelt Læseværelse indrettes". Det aarlige Bidrag for Boglaan var, ifølge Udlaansvedtægterne, 1,50 Kr. Disse Vedtægter er underskrevet af 18 Mænd fra Sognet, hvoraf navnlig en enkelt var ivrig for Sagen og ofrede meget derfor, men han blev godt støttet af flere af de andre, og Formaalet, som jo altsaa var ganske det samme som for det senere "Vejen Bibliotek", blev derfor ogsaa ret vel naaet for det første Punkts Vedkommende, idet man i **1906** havde faaet samlet ca. 1000 Bind. Indtægten havde sidste Aar været 276 Kr., hvoraf man dog havde faaet 60 Kr. fra Staten, 50 Kr. fra Kommunen, 50 Kr. fra Sparekassen og 25 Kr. fra Brugsforeningen. Del andet Formaal derimod, at faa indrettet en Læse- og Avisstue, hvor især de unge kunde samles om Aftenen, var - paa Grund af Pengemangel - vanskeligere at realisere. I 1907 søgte og fik man et Tiskud paa 100 Kr. fra Kommunen med Læsestuen som Motivering, og der nedsattes endog af den Grund et særligt Udvalg. Skønt denne Sag saaledes stadig holdes levende, ikke mindst af *Jens Thorsen*, som i mange Aar var Formand (se bl. a. Folkebladet 23/11 **1913**), saa lykkedes det dog ikke at virkeliggøre den, og imidlertid dukkede en anden Biblioteksplan frem ved Siden af den gamle.

Læsestuen – Vejen Bibliotek **1916**

9. November **1915** behandler Sogneraadet en Skrivelse fra Grosserer P. Lauridsen, "som forespurgte, om Sogneraadet er villig til at modtage som Gave til Vejen By og Kommune et *Haandbibliotek* paa 2000 Bind samt Inventar til de nødvendige Lokaler (Fotograf Poulsens Lejlighed er sikret for 5 Aar) paa Betingelse af, at Kommunen garanterer, at Biblioteket altid er tilgængeligt i gode og hyggelige Lokaler. Driftsudgifterne anslaaes til ca. 1500 Kr. aarligt, hvoraf de 500 Kr. ventes at komme ind som private Bidrag og 500 Kr. i Statstilskud". I en senere Skrivelse af 10. December (behandlet 14. December) forudsættes, at Kommunen giver 500 Kr. aarlig til en saadan Læsestue foruden altsaa, "at Biblioteket altid er tilgængeligt i gode og hyggelige Lokaler". Men samtidig tilbyder P. Lauridsen "at oprette et Fond paa 5000 Kr., hvoraf Renten kan bruges til Administration, Indkøb af Bøger m. m". Efter Mødet 9. November blev nedsat et Udvalg til at overveje Sagen, men i Mødet 14. December besluttedes det at modtage Gaven med Tak. Sikkert saa man Konsekvenserne, at dette vilde blive et udelukkende kommunalt Bibliotek (jfr. Sogneraadets eget Referat for 12/9 1916: "har paataget sig at garantere Bibliotekets Drift", og at Kommunen skulde vælge de 3 af 5 Bestyrelsesmedlemmer), men maaske har de fleste af Sogneraadets Medlemmer ogsaa været stemt for noget saadant. *Biblioteket* blev afleveret 30. September **1916**.

Saa havde man altsaa to Biblioteker, men da det ældre var et *Udlaansbibliotek* og det nyere et *Haandbibliotek*, saa skulde de jo udmærket kunne supplere hinanden. Imidlertid hedder det allerede i det nye Biblioteks første Vedtægter, § 2, at det ogsaa skal tjene til Udlaan. Og da dette snart her blev Hovedsagen, og da det gamle Bibliotek nogle faa Aar senere gik over til et Speciale - Hjemstavnsliteratur - hvad Nyanskaffelser angaar, saa blev Rollerne altsaa helt byttet om.

Alligevel laa et Samarbejde nær, saa meget mere, som ogsaa den gamle Bogsamlings Bindtal nu nærmede sig 2000, idet en Privatmand 2 Aar i Træk gav 500 Kr. til Bogindkøb. Fra **1917** holdt Sognebogsamlingen sine Møder paa Biblioteket, og fra Maj **1918** blev Samlingen, der i mange Aar havde Lokale hos Jesper Kristensen og siden hos Boghandler Eduard Nielsen, flyttet til Biblioteket paa den Akkord, at dette skulde have Sognebogsamlingens Statstilskud for at afgive Lokale og Bibliotekar. Aftalen gjaldt for 3 Aar, siden forlænget til 1/11 1921. Derefter blev, efter Overenskomst af 17/10 1921, Sognebogsamlingen indlemmet i Biblioteket, men alligevel bevarende sin Selvstændighed, med egen Bestyrelse, eget Regnskab, Statsunderstøttelse m. m., ogsaa Sparekassen støtter stadig, som lige siden Vejen Læseforenings Oprettelse, Sognebogsamlingen. Denne Selvstændighed afmærkes i det ydre ved et *Bogmærke*, ex libris, indsat i hver Bog. Midlerne til Vedligeholdelse kommer hovedsagelig fra et Legat, dannet dels af Bogsamlingens egen Formue, dels af et Tilskud, hvorved *Maren Lauridsen* supplerede denne op til 2000 Kr. For Renterne deraf Statstilskud og andre Tilskud skal, ifølge Fundatsen af **1922**, indkøbes væsentlig *Hjemstavnsliteratur*, og Følgen er blevet, at Vejen Bibliotek efterhaanden har faaet en sjælden god Samling af den Slags Literatur.

I **1919** havde Vejen Bibliotek 2500 Bind og 120 Laanere, og den oprettede Biblioteksforening - som naturligvis kom til for en stor Del at bestaa af Sognebogsamlingens Medlemmer - havde 249 Medlemmer. **1921** var der 544 Laanere, Foreningen havde 285 Medlemmer og Bogbestanden var ca. 2800 Bind (altsaa foruden Sognebogsamlingen). **1922** 652 Laanere, Bogbestanden 3200 Bind. Budgettet, som i Begyndelsen var beskedent, 2-3000 Kr., steg meget hurtigt, efter at man havde faaet en Bibliotekar, som kun havde Biblioteket som Opgave, og altsaa maatte lønnes derefter. For **1923-24** lyder Budgettet paa omtrent 10000 Kr., 1925-26 godt 11000 Kr.

Bibliotekarerne har været følgende: Lærer *Andreas Knudsen*, hvis Tid kun delvis var optaget af Biblioteket, Frk. *E. Jacobsen*, **1921-23**, Frk. *A. M. Wigh*, **1923-30**, *H. Drewsen* fra **1930**.

Vejen Bibliotek benyttes ogsaa i ret stor Udstrækning af de omliggende Sogne.

Nuværende smukke Bibliotek er bygget **1939**.